

ИНТЕРАКТИВНИТЕ МЕТОДИ – МЕТОД НА МИСЛОВНИТЕ КАРТИ, МЕТОД НА “ОБЪРНАТА КЛАСНА СТАЯ” И ТЯХНОТО ПРИЛОЖЕНИЕ В ОБУЧЕНИЕТО ПО ГЕОГРАФИЯ И ИКОНОМИКА – VII КЛАС

Велина Симеонова

ОУ „Георги Стойков Раковски“, с. Оризаре

INTERACTIVE METHODS - METHOD OF MIND MAPS, METHOD OF THE „FLIPPED CLASSROOM“ AND THEIR APPLICATION IN GEOGRAPHY AND ECONOMICS EDUCATION – 7-th GRADE

Velina Simeonova

Georgi Stoykov Rakovski Elementary School, Orizare village

Резюме: Една от задачите на образованието е търсенето на нови пътища за усъвършенстване на учебната дейност, с възможност за по-голяма самостоятелност и творческа изява на учениците. Един от начините за постигане на това е чрез използване на интерактивни методи в обучението и в частност в обучението по География и икономика в прогимназиален и гимназиален етап на образование. В настоящата статия са представени следните интерактивни методи: метод на мисловните карти, метод на „обърната класна стая“ и тяхното приложение в уроци от избрани методични единици, раздел „География на Европа“. Според дидактическите задачи има различни типове уроци, като с най-висок дял в учебната програма по География и икономика и с най-гъвкава структура е урокът за усвояване на нови знания. Посочените интерактивни методи могат успешно да се прилагат както в учебните часове по други учебни предмети, в учебните часове от общообразователна и разширена подготовка, така и в другите типове уроци – уроци за формиране на умения, уроци за обобщение и систематизиране, уроци за контрол и оценка.

Ключови думи: *метод, интерактивни методи, метод на мисловните карти, метод на „обърната класна стая“, типове уроци.*

Summary: One of the tasks of education is the search for new ways to improve the educational activity, with the possibility of greater independence and creative expression of the students. One of the ways to achieve this is through the use of interactive methods in education, and in particular in the education in Geography and Economics in junior high and high school stages of education. In this article, the following interactive methods are presented: method of mind maps, method of „flipped classroom“, and their application in lessons of selected methodical units, Geography of Europe section. Following to the didactic tasks, there are different types of lessons, with the highest share in the Geography and Economics curriculum and the most flexible structure being the lesson for learning new knowledge. The specified

interactive methods can be successfully applied both in the lessons on other subjects, in the lessons in general education and advanced training, and in other types of lessons – lessons for skill formation, lessons for summarizing and systematizing, lessons for control and evaluation.

Keywords: *method, interactive methods, mind map method, „flipped classroom“ method, types of lessons.*

I. Същност и приложение на метода на мисловните карти в обучението

Един от широко използваните в педагогическата практика интерактивни методи е методът на мисловните карти.

Интелектуалните карти (от английски: Mind Map – мисловни карти, карти на знанието) са удобен начин за изобразяване на процеса на общото системно мислене с помощта на схема. Могат да се използват за генериране, структуриране и нагледно представяне на идеи, както и като помощно средство за обучение и организиране на информация, разрешаване на конкретен проблем или вземане на решения. Основани са на използването на една централна идея, от която се разклоняват асоциираните с нея идеи или категории, като всяка отделна идея е представена чрез ключова дума и визуални елементи (изображения, цветове, схеми, форми).

Представяват опростено графично изображение, което съчетава графични символи с текст, за да се съхранят и отразят логическите връзки от текста; да се улесни разбирането и запаметяването на основните идеи. Тези цели се постигат чрез предварителен анализ на текста, в резултатна който се открояват основните моменти и се избира подходящият модел за графично представяне. Може да се използват различни визуални изображения, като: паяк диаграми, спрей диаграми, стилизирани художествени образи (рибена кост, дърво, животни, растения, мозъчен път), линейни диаграми и др.

Терминът „мисловна карта“ (интелектуална карта), както и подходът за съставянето ѝ, са на известния британски учен психолог Тони Бюзан и се появяват в края на 60-те години на XX век, първоначално разработени като начин за по-бързо усвояване на знания.

Имат ли място интелектуалните карти в обучението по География и икономика? Разбира се, че имат своето важно място и предлагат богата гама от възможности за учителя и ученика. Мисловните карти спомагат учениците да се научат как да учат, да мислят и разсъждават. Подпомагат извеждането на логически връзки, зависимости и обобщения, също се стимулира творческата и познавателната дейност на обучаемите. Чрез тях може да се развият пространствените представи и логическото мислене, развиване на уменията за

правилна концепция и структуриране, за естетическо оформление и представяне.

В обучението по География и икономика интелектуалните карти може да се прилагат в различни типове уроци: в уроци за усвояване на нови знания, в уроци за формиране на умения, в уроци за систематизиране и обобщаване на знанията и уменията, в уроци за контрол и оценка, както и в различни етапи от макроструктурата на урока – актуализация на опорни знания, обявяване и мотивиране темата на урока, разработване на новото учебно съдържание, затвърдяване на знанията и уменията, поставяне на домашна работа.

За илюстриране приложението на метода на интелектуалните карти в обучението по География и икономика е разработен примерен технологичен вариант на урок за усвояване на нови знания от раздел „География на Европа”. Урокът на тема: **Страни в Западна Европа.Франция** се проведе с ученици от VII клас на ОУ” Георги Стойков Раковски” – с. Оризаре, община Несебър, област Бургас.

Основните цели на урока са:

1. Образователни цели – усвояване на знания за географско положение, природа, население, държавно устройство и управление, стопанство и по-големи градове във Франция
2. Възпитателни цели – усъвършенстване на уменията за работа с географска карта; усъвършенстване на уменията за характеристика на избрана страна по дадено правило
3. Развиващи цели – формиране на отношение, че всяка страна е носител на специфична култура

Очаквани резултати:

1. Групира страни по териториален признак
2. Характеризира Франция по правилото
3. Представя страната в различна форма – постер, презентация, текст.

Основните методи на обучение, които се използват в урока са: мултимедийна презентация, метод на мисловните карти, беседа, разказ, мозъчна атака. За постигане на целите са поставени следните задачи: планиране на предстоящите урочни дейности и реализация на дейностите. Най-простият и ефективен начин за изработване на мисловна карта е ръчният чрез използване на лист хартия и цветни моливи. Всичко става бързо и нагледно.

Във века на информационните технологии мисловните карти могат да се създадат и в електронен формат. За тази цел съществуват различни безплатни и платени приложения: MindRaider, EdrawMind, MindMeister, Xmind, Freeplane, iMindMap и Ayoa.

Интерактивните методи – метод на мисловните карти, метод на „обърната класна стая” и тяхното приложение в обучението по география и икономика – VII клас

Предимството на специализираните програми и приложения за изработване на мисловни карти е, че запазват и по-големи като обем карти, дават възможности за многократно преглеждане, редактиране и обогатяване. Като пример представям мисловна карта, организирана около ключовото понятие „Франция”, изработена с безплатното приложение Ауоа.

1. Мисловна карта на Франция, разработена чрез Ауоа

Представям урока в табличен вид, за да се открият ясно отделните му части и да се диференцира дейността на учителя и дейността на учениците.

<i>Макроструктура на урока</i>	<i>Микроструктура на урока</i>
1. Актуализация на опорни знания	Използват се тестови задачи от видео урок Страни в Западна Европа. Великобритания от образователния сайт УЧА.СЕ, фронтална организация на обучение
2. Въвеждане в географско мислене	Беседа върху въпроса: Коя западноевропейска страна желаете да посетите и защо? Учениците изказват различни мнения за желаните за посещение западноевропейски страни – Великобритания, Франция, Монако, Белгия и др.
3. Разработване на ново учебно съдържание	<p>Провеждане на беседа върху спецификите на страната, споделяне на впечатления от туристически посещения от учениците</p> <p>С какво свързвате държавата Франция? Посочете три емблематични туристически обекти</p> <p>Беседа върху правилото за географска характеристика на страна.</p> <p>Определете с кои страни и с кои водни басейни граничи Франция като използвате атласът на страница 13?</p> <p>Представяне на мултимедийна презентация, изработена от учителя за онагледяване на учебното съдържание</p> <p>2-7 слайд-географско положение и природа на Франция</p> <p>8 слайд – население на Франция</p> <p>9 слайд – държавно устройство и управление</p> <p>Въпроси за беседа:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Какъв е преобладаващият релеф във Франция ? 2. На какви полезни изкопаеми е богата страната? 3. В кои климатични пояси попада Франция? 4. Кои са главните водни обекти във Франция? 5. Коя е водещата религия във Франция? 6. Към коя езикова група спада френският език? 7. Как е разпределено по територия населението на Франция? 8. Каква е формата на управление на Франция?

	<p>10-14 слайд – стопанство на Франция Разказ на учителя за водещите добиващи, обработващи и обслужващи стопански дейности и тяхното териториално разпределение Работа с атлас – страница 13 и работа с учебник – страница 49; фигури 6, 7, 8 15-18 слайд – столица, по-големи градове и туристически забележителности</p>
<p>4. Обобщаване и систематизиране на знанията</p>	<p>С какво ще запомните Франция? Представа се от учителя интелектуална карта, която не е изцяло попълнена, с ключова дума „Франция“ като се спазва правилото за характеристика на страна и се допълват липсващите думи в разклоненията. Учениците дават предложения за липсващите думи в разклоненията на интелектуалната карта. Чрез „мозъчната атака“ става генерирането на идеи като се дава възможност да се вземат най-правилните според обучаемите решения за съдържанието на мисловната карта. Представа се изработената мисловна карта в завършен вид (фигура 1).</p>
<p>5. Възлагане на задачи за домашна работа</p>	<p>Учителят оценява работата на учениците и поставя домашна работа. Практическа задача: Изработете карта на Франция върху контурната карта – страница 6</p>

II. Същност, особености и приложение на метода „обърната класна стая“ в обучението

Това е съвременен педагогически метод, в който типичният урок в клас и домашната работа сменят местата си. Учениците учат уроците си у дома, а в клас разглеждат и осмислят урока, сътрудничат си в дискусии и работят върху упражненията под ръководството на учителя.

Предимствата на метода са: учене чрез действие, индивидуализиране на обучението (всеки учащ обръща внимание на детайлите, които са неясни за него), разнообразие от дейности, повишаване на интереса, мотивацията и формиране на умения за самостоятелно учене на учениците, творчество на учителя.

Усвояването на знания и умения чрез активно учене може да бъде изключително интересно и лесно като се интегрират дейности в класа съвместно с традиционните методи – разказ и беседа.

Терминът „Обърната класна стая“ не описва един единствен модел на преподаване. Понятието е широко използвано за описание на класно-урочна система, при която уроците за нови знания се подготвят от учениците самостоятелно, вкъщи, а по време на училищните занимания се дискутират темите с учителите – задават се въпроси, правят се упражнения, търсят отговори на задачи за разясняване на темата. В най-популярния в практиката модел на обърната класна стая, учащите се запознават с учебното съдържание от няколко видеоклипа, които са подготвени от преподавателя, всеки от който е със средна продължителност от 5 до 7 минути.

Съществуват много образователни платформи и програми, върху които е изграден този педагогически модел – Кан Академия, Уча се, TeacherTube, Flubaroo, Educaplay, Screencast-O-Matic, OneNote, Educanon и др. Една от най-известните е Кан Академията. В сайта на академията има публикувани видеуроци от различни сфери на човешкото познание. Съществува превод на видеоматериалите на български език.

Предимството при този метод е, че гледането на видеоматериалите може да се повтори неограничено, докато стандартният урок е еднократен. След това всеки трябва да направи онлайн тест за обратна връзка с преподавателя. Тя дава информация и на този, който се обучава, и на този, който преподава, къде са пропуските в усвояването на учебното съдържание. Накрая всеки ученик има възможност в клас, заедно със своите съученици да обсъди наученото, да зададе своите въпроси на учителя си и да затвърди знанията си чрез упражнения и дискусии.

Въпросите, които вълнуват учителите, решили да прилагат метода „Обърната класна стая“, са главно, как информацията подготвена от тях ще стигне до техните ученици. Методът е най-подходящ при големи групи от ученици, които лесно се разсейват, в класове, в които има голяма разлика в темпа на учене и усвояване на учебния материал. Също може да се прилага при ученици, които бързо се отегчават и лесно губят интерес или при голям обем теоретичен материал, който трябва да се преподаде.

Накратко казано, обърната класна стая може да бъде разделена на две учебни среди: извън класната стая (у дома) и вътре в класната стая. Двете среди трябва да са много добре интегрирани, за да бъде този метод ефективен.

Първата стъпка на учителя е да планира подробно какво ще се случи във всяка среда.

Втората стъпка е изборът на различни подходящи дейности, които отговарят на потребностите и познавателния интерес на всички учащи.

На трето място трябва да се определи, как да се интегрират задачи и дейности, които се случват и в двете среди. Подготовката за часа премина с предоставяне на обучителните материали и ресурси на учениците три дни преди насрочения учебен час, за да могат те да се запознаят в удобно за тях време и да усвоят учебното съдържание. Подготвих онлайн тест за проверка на знанията върху ключови моменти от учебното съдържание, за да могат ученици-

те да го решат и преценят сами своята готовност по темата. Планираните дейности – като поставяне на уточняващи въпроси и отговори на проблемни задачи и прилагане на усвоените знания при изпълнение на различни упражнения се изпълняват в учебния час.

За илюстриране приложението на метода „обърната класна стая” в обучението по География и икономика е разработен примерен технологичен вариант на урок за усвояване на нови знания от раздел „География на Европа”. Урокът на тема: **Страни в Средна Европа. Германия** се проведе с ученици от VII клас на ОУ „Георги Стойков Раковски” – с. Оризаре, община Несебър, област Бургас.

Основните цели на урока са:

1. Образователни цели – усвояване на знания за географско положение, природа, население, държавно устройство и управление, стопанство и по-големи градове в Германия като учениците сами изучават учебния материал чрез предоставени от учителя учебни ресурси – презентация, образователни видеа и др., качени в MS TEAMS

2. Възпитателни цели – усъвършенстване на уменията за работа с географска карта; усъвършенстване на уменията за характеристика на избрана страна по дадено правило; формиране на умения за активно учене, фокусирано върху прилагане и разбиране; индивидуализиране на обучението; усъвършенстване на уменията за работа в екип; защита на собственото мнение, подкрепено от рационални доводи при вече формирани географски знания и компетенции по темата; усъвършенстване на уменията за самоконтрол и самооценка на собствените постижения

3. Развиващи цели – формиране на отношения и компетенции, че всяка страна е носител на специфична култура

Очаквани резултати: групира страни по териториален признак; характеризира Германия по правилото; представя страната в различна форма – постер, презентация, текст

Основните методи на обучение, които се използват в урока са: метод на „обърната класна стая”, дискусия, мозъчна атака

<i>Макроструктура на урока</i>	<i>Микроструктура на урока</i>
1. Въвеждане в географско мислене	Чрез мозъчна атака се прави въведение в темата С какво свързвате държавата Германия? Учениците изказват различни мнения за символите на Германия – немски композитори – Бах, Бетовен, поети като Гьоте и др.

<p>2. Проверка на домашна работа и отговаряне на възникнали въпроси по темата</p>	<p>Учениците влизат в платформата MS TEAMS у дома, запознават се с качените материали от учителя, могат многократно да разгледат презентацията, да четат материалите и да изгледат видеата и със своя темп на работа да придобият необходимите знания и компетенции. След като си научат урока трябва да решат онлайн тест (фигура 2) в платформата MS TEAMS за обратна връзка с преподавателя. Тестът не се оценява от учителя, а учениците могат да видят грешките си, за да отстранят пропуските и да попитат в час учителя за трудностите.</p>
<p>3. Разработване на ново учебно съдържание</p>	<p>Учителят качва образователни материали – презентация, линк към електронен тест в MS TEAMS за обратна връзка</p> <p>Примерни въпроси за дискусия в часа:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Кои страни попадат в регион Средна Европа? 2. Кое е общото между тях? 3. Кои са уникалните черти в географското положение, природата, населението и стопанството на Германия? 4. Какво е значението на канала Рейн-Майн-Дунав за стопанствата на страните от Средна Европа? 5. Кои са центровете на автомобилната промишленост в Германия? 6. Водач сте на група туристи в Берлин. Посочете туристически обекти, които сте избрали да посетите.
<p>4. Обобщаване и систематизиране на знанията</p>	<p>Учениците затвърждават знанията, получени при самоподготовка у дома чрез участие в дискусията и упражненията. Работа в учебна тетрадка – страница 29, задача 3</p>
<p>5. Възлагане на задачи за домашна работа</p>	<p>Практическа задача: Изработете карта на Германия върху контурната карта – страница 7</p>

Интерактивните методи – метод на мисловните карти, метод на „обърната класна стая” и тяхното приложение в обучението по география и икономика – VII клас

Фигура 2. Тестови задачи, разработени чрез платформата за електронни тестове „GOOGLE FORMS”

Тест по География и икономика - VII клас
Страни в Средна Европа
Германия
Име и фамилия на ученика

* Задължителен

1
Кое твърдение не е вярно за страните от Средна Европа ? *
(1 точка)

Всички държави са вътрешноконтинентални .

Всички държави без Лихтенщайн са републики.

Голямо разнообразие на езици и религиозен състав на населението.

2
Кое твърдение е вярно за стопанството на Германия ? *
(1 точка)

Германия е най-развитата страна в Средна Европа.

Германия няма големи запаси на въглища и железни руди.

В Германия не се отглеждат ръж, картофи и пивоварен ечемик.

3
Столица на Германия е : *
(1 точка)

Берлин

Хамбург

Дрезден

4
Най-малката по площ страна от Средна Европа е : *
(1 точка)

Австрия

Лихтенщайн

Чехия

5
За коя страна се отнася описанието ?
Простира се от Алпите на юг до Северно и Балтийско море на север .Има площ от 357 000 кв. км.
Съставена е от 16 провинции-лендери, всяка със собствено правителство и парламент. *
(2 точки)

Въведете своя отговор

7
За коя страна в Средна Европа се отнасят представените контурни очертания ? *
(1 точка)

Заклучение

Създаването на траен интерес към обучението по География и икономика и формиране на убеждението, че получените знания имат практическа стойност се постига с прилагането на интерактивните методи. В центъра на обучителния процес стоят учениците с техните потребности и желания, а ролята на учителя е на творец по отношение на организация на дейностите, на мен-

тор и фасилитатор. С приложението на метода на мисловните карти и метода на „обърната класна стая” в обучението от една страна се отговаря на съвременните изисквания на образованието и се реализират поставените цели, а от друга учениците от пасивни слушатели, които приемат безкритично учебния материал се превръщат в активно мислещи и творчески личности.

Библиография

1. Vylchev, R., *Interaktivni metodi i grupova rabota v syvremennoto obrazovanie*, Sofia, 2006 g.
2. Dermendzhieva, S., *Intelektualnite karti v obuchenieto po geografiia na stranite – syshtnost, znachenie, prilozhenie*.
3. Dermendzhieva, S., P. Sybeva, B. Dimitrova, *Intelektualnite karti v obuchenieto po Geografiia, Geografiia i obrazovanie, Metodika na obuchenieto po geografiia, I chast, Veliko Tyrново, UI „Sv. sv. Kiril i Metodij“, 2010 g.*
4. Kostova, Z., *Interaktivni i inovativni metodi na prepodavane*, Blagoevgrad, 2003 g.